

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ЦІЛІСНИЙ ПІДХІД
У ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТОСТІ:
ОСОБЛИВОСТІ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ**

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

27 ТРАВНЯ 2021 РОКУ

УДК 159. 923 (082)
Ц 60

Цілісний підхід у психології особистості: особливості теорії та практики. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції.
Кропивницький: ФОП Піскова М.А., 2021. 82 с.

У збірці представлені тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Цілісний підхід у психології особистості: особливості теорії та практики». Висвітлюються актуальні проблеми теорії, методики та практики психології становлення особистості в сучасному суспільстві. Збірка адресована фахівцям і всім, хто цікавиться сучасною психологією.

Редакційна колегія:

Михида С.П. – доктор філологічних наук, професор, м. Кропивницький
Гейко Є.В. – доктор психологічних наук, професор, м. Кропивницький
Турбан В.В. – доктор психологічних наук, професор, м. Київ
Мельничук І.Я. – кандидат психологічних наук, доцент, м. Кропивницький
Хасанова О.М. – лаборант кафедри практичної психології, м. Кропивницький

Всі тези представлені в авторській редакції. За повноту та цілісність матеріалів автори безпосередньо несуть відповідальність.

УДК 159. 923 (082)

paradigm. Professional competency of modern specialist: means of formation, development and improvement: monograph. Warsaw: BMT Eridia Sp .z o.o., 2018. P. 351-364.

Груць Галина Михайлівна

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти

ФОРМУВАННЯ СВИТОГЛЯДНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ

Постановка проблеми. В освітньому просторі є свій простір – час, у центрі якого перебуває людина, яка зростає, особистість, яка формується і розвивається. Шлях до самопізнання надскладний. Але саме педагоги значною мірою полегшують процес становлення «Я», осягнення сенсу життя особистістю кожного студента. Завдання викладачів сьогодні – створення умов для оволодіння комплексом компетенцій, що визначають потенційну можливість до стійкої життєдіяльності у сучасному світі, який характеризується зростанням темпів виробництва, інтенсифікацією та формалізацією комунікативних зв'язків, технологізацією майже всіх ланок життя. У таких умовах досить високим є ризик знецінення особистісних аспектів у діяльності, втрати людської індивідуальності, ігнорування внутрішніх орієнтирів особистості, які окреслюють її поведінкову модель і ставлення до дійсності. Випускникам вишів необхідно не тільки адаптуватися в сучасних умовах життя, а й розвиватися, перебудовуватись відповідно до мінливого соціуму.

Викладення основного матеріалу. Процес формування світоглядної культури студентів потребує сьогодні нового осмислення. Багато теоретиків у своїх роботах висвітлювали ці питання: (В. Андрущенко, І. Зязюн, С. Іконнікова, Н. Крилова, Н. Киященко, М. Реріх, Л. Рувінський, О. Рудницька, В. Федотова, Ю. Хайрулліна, Г. Шевченко та ін.). Але проблем і суперечностей існує чимало. Тому не тільки на заняттях професійного спрямування, але й парах гуманітарного циклу, передовсім психолого-педагогічного, обов'язковим є формування емоційно-ціннісного компонента світоглядної культури. Найперше, це виховання духовно-моральних й етичних цінностей, особистої відповідальності, почуття обов'язку, опертя на традицієву і звичаєву культуру тощо. Тому завдання викладачів вищої школи сьогодні – створення умов для розвитку інтелекту, емоцій, волі студентів. Під час вивчення педагогічних дисциплін, зміст і спрямованість яких забезпечують ефективність розвитку світоглядної культури студентів, ми зважаємо на такі умови:

□ «організаційно-педагогічні (одухотвореність, одуховленість, олюднення, обоження навчального процесу; створення емпатійного

морально-психологічного клімату в студентському колективі; педагогічна підтримка й захист кожного студента; естетизація освітнього середовища);

□ психолого-педагогічні (розуміння освітнього процесу як особистісно орієнтованого; розвиток професійних здібностей і талантів студентів; формування позитивної Я-концепції з метою самореалізації; педагогічна допомога студентам у набутті особистісних і професійних умінь та навичок задля досягнення мистецтва бути й жити);

□ культурологічні (створення культурно-емоційного поля на заняттях; розвиток загальнолюдських та національних вартостей; прищеплення студентам навичок правильного життєвого вибору, ціннісних орієнтирів, позитивного ідеалу)» [1, с. 69].

Формування світоглядної культури студентів – це формування цілісної системи поглядів, оцінок і образів, уявлень про місце людини у світі. Як правильно сформулювати ставлення людини до самої себе і до навколишнього середовища? Як домогтися, щоб ціннісні орієнтири студентів відповідали запитам сучасного світу? Основне завдання предметів курсу «Педагогіка» – стати інструментом соціалізації молоді в сучасному полікультурному суспільстві, навчити молоду людину сприймати власну культуру, розвинути у студентів навчальні, комунікативні та загальні інтелектуальні навички. Адже в освітньому процесі дуже важливо, як студент навчається, як застосовує отримані знання на практиці. Наявність високого рівня компетентності – це здатність пояснити явища на основі їх моделей, проаналізувати результати раніше проведених досліджень. Які ж проблеми виникають сьогодні? Низька мовна культура студентів, невміння будувати діалогову мову, правильно й грамотно висловлювати свої думки, невміння працювати з інформаційними джерелами, низька сформованість мислительних операцій (аналізу, синтезу, узагальнення, зіставлення, порівняння тощо) призводять до того, що спотворюються переконання, життєві принципи, ідеали молоді людини. Для життєвого успіху потрібна соціальна мобільність, здатність знаходити вихід із кризових ситуацій, оберігати своє «я». Яка ж роль педагога у цьому? Це насамперед роль помічника, консультанта, тьютора, фасилітатора. Ось чому дуже важливо для викладачів створити умови щодо оволодіння комплексом компетенцій, які створюють потенційні можливості до стійкої життєдіяльності в умовах сучасного глобалізованого світу.

Ми вважаємо, що формування світоглядної культури молоді людини можна представити у вигляді трьох взаємопов'язаних етапів: на першому – відбувається переоцінка цінностей та ідеалів, якими людина послуговувалася досі (тому власний досвід життєдіяльності постає в ролі важливого джерела ціннісних орієнтирів). На другому етапі засвоєння цінностей відбувається не лише шляхом створення цілісних функціональних одиниць емпіричних уявлень, а й комунікативних – через ЗМІ. Основа третього етапу – діяльність, яка виражається через особистісні внутрішні ставлення до об'єктивних умов власного життя.

Тому одним із головних напрямків нашої роботи при викладанні дисциплін педагогічного циклу є формування у студентів на базі певної системи засвоєних знань про освітній процес умінь і навичок повноцінно й грамотно користуватися ними на практиці, підвищувати особисту інкорпорацію студентів у творчість. Взаємодія студентів з педагогом дозволяє не тільки актуалізувати наявні внутрішні потенціали, а й заповнювати їх у структурному, змістовому, ціннісно-смысловому планах.

Задля цього на семінарських та лабораторних заняттях ми використовуємо інтерактивні технології, ділові навчально-педагогічні ігри, тренінги, імітаційне моделювання задля створення адекватної життєвої ситуації, метод інтелект-карт (зазвичай використовуємо його при повторенні, узагальненні знань), метод-прес (формує уміння максимально згортати інформацію), розв'язання складних психолого-педагогічних задач і ситуацій; проводимо заняття у формі круглих столів, дебатів, ажурної пилки, багатомірної матриці, веббінгу, лабіринту дій, динамічних пар, презентацій, захисту проектів (характерною особливістю проектної діяльності є самостійний пошук необхідної інформації, її творче перетворення у матеріальний продукт); створюємо умови для виникнення духовних станів і почуттів, використовуємо мультимедійні засоби, музику, живопис, поезії, тексти літературних творів, відео з ютубу і т. ін. Загальновідомо, що найвищий рівень асоціативного мислення – творчість. Ось чому студентам пропонуються завдання творчого характеру: написання есе, сенканів, міні-творів, рецензій, анотацій, створення відеороликів, самопрезентацій. Варто зазначити, що такі методи і форми проведення занять допомагають студентам рефлексувати. При цьому відбувається групове розв'язання проблем, створюється особиста «формула успіху», розширюється світогляд.

Традиційними в системі роботи є екскурсії зі студентами в музеї міста (Тернопільський обласний краєзнавчий музей, Тернопільський обласний художній музей, Тернопільська художня школа імені Михайла Бойчука, Картинна галерея Тернопільської обласної організації національної спілки художників України). Щорічно студенти-першокурсники проводять самопрезентації на тему «Вузлик розв'язи – себе покажи».

Крім того, на заняттях завжди намагаємося розвивати розумову діяльність студентів через створення емоційної атмосфери, ситуації успіху, позитивного емоційного тону освітнього процесу. При виборі методів, засобів, прийомів навчання реалізуємо такі принципи: системність, наочність, креативність, свідомість, активність, індивідуальний підхід.

Нині освітній процес усе більше пов'язують з діяльнісним підходом у засвоєнні студентами нових знань. А завдання педагога – допомогти кожному студенту повною мірою проявити свої здібності, розвинути ініціативу, самостійність, реалізувати творчий потенціал тощо. Адже сучасний студент повинен володіти такими якостями, як комунікабельність, активність, творча ініціатива, уміння спілкуватися, знаходити компроміси, працювати в команді. Ті, що навчаються сьогодні, відкривають для себе

творчу, дослідницьку діяльність, уміють ставити запитання і здійснювати планомірний пошук відповідей. Вони допитливі, хочуть пізнавати світ, вчать критично мислити.

Висновки. Отож, якщо студенти сьогодні вміють співпереживати, з повагою ставитися до досягнень інших людей, уміють підготувати публічний виступ, ставити запитання, то показники комунікативного особистісного розвитку, формування світоглядної культури у наявності. І нехай для когось отримана професія буде лише першою сходинкою до життєвому успіху, для когось – справою всього життя, важливо, що вони відбулися не тільки, як професіонали, а щоб вони соціалізувалися в цьому світі, знайшли свій шлях, здобули мрію.

Література:

1. Груць Г. Роль гуманітарних дисциплін у формуванні духовної культури студентської молоді. *Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія*. Івано-Франківськ: Вид-во ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2015. Вип. 20, ч. 1. С. 68 – 74.

2. Груць Г. Слово як сакральний символ: педагогічний аспект. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: збірник наукових праць*. Переяслав-Хмельницький, 2015. Вип. 37. Педагогіка. С. 94 – 104.

3. Хайрулліна Ю. Світоглядна культура особистості: структурно-функціональний аналіз: монографія: Мін-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. 235 с.

Зелінська Ярослава Цезарівна

Національний університет біоресурсів і природокористування

к. психол. н.,

доцент кафедри психології

УМОВИ ТА ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Постановка проблеми. Актуальність проблеми творчого розвитку особистості молоді людини на етапі навчання у ВНЗ сьогодні усвідомлюється настільки повно, що є авангардною в усіх державних документах про освіту, виступах осіб, які безпосередньо причетні до розвитку системи національної освіти. Але у вирішенні цієї проблеми існує багато труднощів. По-перше, здатність молоді до творчості не характеризується якоюсь однією конкретною спроможністю, це інтегративна якість особистості, яка відображає її особливу внутрішню структуру – спрямованість, набір певних психічних процесів і тенденцій, характерологічні якості, ціннісно-сміслові вміння. Головною ознакою творчої

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. СУЧАСНІ СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ КООРДИНАТИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

ГЕЙКО Є. В. ЦІЛІСНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ У КОНЦЕПЦІЇ АКТИВАЦІЇ СВІДОМОСТІ	3
ТУРБАН В. В. СТАНОВЛЕННЯ ПОНЯТТЯ «ОСОБИСТІТЬ» В УКРАЇНСЬКІЙ ПСИХОЛОГІЇ: СУЧАСНІ ТРАКТУВАННЯ	6
САВЕЛЮК Н. М. РЕЛІГІЙНІСТЬ ЯК ЯКІСТЬ ГАРМОНІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОГО І СОЦІАЛЬНОГО В ЦІЛІСНІЙ ОСОБИСТОСТІ	9
КІКІНЕЖДІ О. М. ЦІЛІСНИЙ ПІДХІД У СТАНОВЛЕННІ ЕГАЛІТАРНОЇ ОСОБИСТОСТІ: ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ	12
KARPENKO Z. AXIOLOGICAL PERSONOLOGY: A MODERN VERSION OF THE HOLISTIC STUDY OF PERSONALITY	15
МІНЕНКО О. О. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОКОЛІННЯ Z	17
МАМЧУР І. В. ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВПЛИВУ ІДЕОЛОГІЇ ЧАЙЛД-ФРІ НА ТРАДИЦІЙНЕ РОЗУМІННЯ СІМ'Ї	20
KOVALCHUK A. A. ADAPTIBILITY AS AN INDICATOR OF PROFESSIONAL ESTABLISHMENT OF FOREIGN STUDENTS IN UKRAINIAN EDUCATIONAL ENVIRONMENT	23
ПОКЛАД І. М. РОЗВИТОК Й ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ЗДОБУТКІВ ВІДЧИЗНЯНИХ НАУКОВЦІВ	24

РОЗДІЛ II. ЕКЗИСТЕНЦІЙНО-ГУМАНІСТИЧНА РЕФЛЕКСІЯ ПРОБЛЕМ БУТТЯ ОСОБИСТОСТІ В СВІТІ

БУГАЙОВА Н. М. ПЕРСПЕКТИВИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СИНТЕЗОВАНОЇ РЕАЛЬНОСТІ	27
КІЗЬ О. Б. РИЗИКИ ҐЕНДЕРНОЇ ДЕПРИВАЦІЇ НА ШЛЯХУ СТАНОВЛЕННЯ ЕГАЛІТАРНОЇ ОСОБИСТОСТІ	34
ГРУЦЬ Г. М. ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ	38
ЗЕЛІНСЬКА Я. Ц. УМОВИ ТА ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	41
ГОРСЬКА Г. О. ВЕРБАЛЬНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ	44
МЕЛЬНИЧУК І. Я. АТРИБУТИ ДУХОВНОЇ КРИЗИ ОСОБИСТОСТІ	47
БЛИЗНЮКОВА О. М. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДУХОВНОСТІ У ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНОМУ КОНСУЛЬТУВАННІ	49
СКАЛЬСКА Л. О., ГОРБАЧОВ В. О. ВНУТРІШНЯ КАРТИНА АГРЕСІЇ У ДИТИНИ	52
БЕРЕЗІНА О. О. СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ЛЮДИНИ ДО ПЕРІОДУ ПІЗНЬОЇ ДОРОСЛОСТІ ЯК ЧИННИК ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ	54

РОЗДІЛ ІІІ. СУБ'ЄКТНІ ВИМІРИ ОСОБИСТОСТІ ТА ПРОЦЕСУ НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ

57

ГАЛУШКО Л.Я. МОЖЛИВОСТІ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІАГНОСТИКИ В ЄДНОСТІ З ПСИХОКОРЕКЦІЄЮ У МОТИВАЦІЙНО-ГЛИБИННОМУ ПІЗНАННІ

ОРАП М.О., ПУРШЕГА О.М. ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ ТА СТВОРЕННЯ ПРОГРАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

РЕЗНІЧЕНКО О.О. СТРАХИ ЖІНОК СЕРЕДНЬОГО ВІКУ: АНАЛІЗ СТАТЕВИХ ВІДМІННОСТЕЙ ТА ГЕНДЕРНО-ОРІЄНТОВАНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

КАЛЬБА Я.Є. ТРАВМА РОЗВИТКУ: СТРАТЕГІЇ РОБОТИ В КЛІНІЧНІЙ ГЕШТАЛЬТ-ТЕРАПІЇ

КАЛАШНИКОВА Л.В. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

ЗАГАРІЙЧУК М.А. ПРАКТИЧНІ СКЛАДОВІ ДОСЯГНЕННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ЦІЛІСНОСТІ У РАМКАХ БАЛАНСНОЇ МОДЕЛІ Н.ПЕЗЕШКІАНА

БІЛІНСЬКА І.П. ВПЛИВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА ПСИХІКУ СУБ'ЄКТІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ФЕДОРЕНКО О.О. СТАТЕВІ ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ТРИВОЖНОСТІ У ДОРОСЛОМУ ВІЦІ

РОДЧЕНКОВА І.В. ЦІЛІСНІСТЬ ТЕРАПЕВТА ЯК ЧИННИК РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНОГО ПРОЦЕСУ

Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсет. Цифровий друк.
Ум. др. арк. 4,4. Тираж 100.

*ВІДДРУКОВАНО: ФОП Піскова М.А.
м. Кропивницький, вул. Тараса Карпи, 17–11.
СВІДОЦТВО ПРО ДЕРЖАВНУ РЕЄСТРАЦІЮ
№ 24440000000027816 від 18.08.2016.*